

Isänmaata palvelemassa

1. Lotta- ja suojeluskuntatoimintaa

Suomen itsenäistymiseen liittyneet tuskalliset ja traagiset kokemukset synnyttivät vuosina 1917-18 vapaaehtoista maanpuolustustyötä tekevän Suojeluskuntalaitoksen. Vasta v. 1927 säädetyllä erityisellä lailla järjestö kytkettiin kiinteäksi osaksi puolustusvoimia. Parhaimmillaan sen jäsenmäärä kohosi 1930-luvulla yli 111.000 mieheen. Räisälään suojeluskunta perustettiin jo syksyllä 1917. Etenkin 1930-luvulta alkaen järjestö koki vireää maanpuolustuksen myötätuulta. Enimmillään jäsenluku ylsi noin 450 mieheen. Kyläosastoja oli kaikkiaan 10. Härškeensaarella ei koettu tarpeelliseksi kylätoimintaa jäsenien vähyyden takia. Vain Peräniityn Antin pojat Viljo ja Arvi Matikka osallistuivat koulutusharjoituksiin Unnunkosken seurojentalolla ja kirkonkylän suojeluskuntatalolla.

Naisten vapaaehtoinen maanpuolustusjärjestö Lotta Svärd syntyi suojeluskuntien vanavedessä ja innoittamana keväällä 1921. Suurimmillaan sen jäsenmäärä kohosi yli 144.000 naiseen v. 1943. Suojeluskunnan taholta useasti esitetyistä toivomuksista Räisälään perustettiin LottaSvärd-järjestön paikallisosasto helmikuussa 1922. Jatkosodan aikana 9 kyläosaston jäsenistö kasvoi yli 300 aktiiviin. Härškeensaaren lottaluku jäi vain kahteen. Aili Haikonen ja Aino Musakka pitivät kylän naispuolista maanpuolustushenkeä ansiokkaasti yllä. Seuraavassa Aino Musakka muistelee lottavuosiin:

Kirkolla suojeluskuntatalolla sekä Unnunkoskella pidettiin iltamia. Olin lottana aina siitä asti, kun toiminta Räisälässä alkoi. Suurimmat juhlat pidettiin suojeluskuntatalossa, jossa myös lotat toimivat. Myös Unnunkoskella suojeluskuntalaiset ja lotat pitivät iltamia. Kun seurojentalo paloi, oli kokoontumispaikkana virran toisella puolella Katteluksen talo. Minun lottaurani alkoi siitä, kun Unnunkoskella pidettiin kokous ja sen yhteydessä oli liittymisnimenkirjoitus. Siitä se alkoi. Härškeensaarelta oli minun lisäksi Aili Haikonen, Heikkilän. Pekon Aili (Vatinlahti). Naapurikylästä Kivipelloilta olivat mukana Helve ja Tuovi Kauppinen. Olin ilmavalvontalottana jossain armeijalle varatussa tähystysrakennuksessa, jonka kattoon tehdyssä tähystysaukossa jouduin seisomaan vyötäisiä myöten 8 tuntia vuorokaudessa kahden tunnin vuoroin. Olin koko sodan ajan ilmavalvontalottana.

Suojeluskunnan muonituksesta vastasivat lotat. He avustivat muussakin toiminnassa. Härškeensarelaiset eivät juuri ottaneet osaa suojeluskuntatoimintaan. Ainoat olivat. Peräniityn Antin pojat Viljo ja Arvi Matikka. Kun kuitenkin koko pitäjän suojeluskuntalaiset kokoontuivat juhliin, siitä jo joukkoa kerääntyi.

Harjoituksia pidettiin kirkolla, mutta Unnunkosken seurojentalo oli koulutuskeskuksena ja ympäristö harjoitusmaastona sekä seudun talot suojeluskuntien majoittajina, etenkin vapaussodan aikana.

2. Sodan uhreja

Isänmaan itsenäisyyden ja vapauden puolustaminen vaati talvisodan (1939-40) ja jatkosodan (1941-44) uhreina yhteensä 88.000 kaatunutta eli hieman vajaa 2,5 % Suomen silloisesta väestöstä. Räisäläisten sankarivainajien määrä kohosi molemmat sodat mukaan lukien 273:een eli noin kolmeen prosenttiin pitäjän konaisväkiluvusta. Talvisodassa kaatui 72 ja jatkosodassa 171 miestä. Härskensaaren menetykset jäivät viiteen sankarivainajaan. Lisäksi yhden kohtaloksi koitui taistelukentällä katoaminen.

Seuraavaan tilastoon on koottu viime sotien sankarivainajat muukaan lukien kadonneeksi mainittu:

HAIKONEN Tauno Ilmari, talollisen poika, sotamies,
s. 16.12.1922, kaatui 4.4.1943 Itäkarjalan Maaselässä, haudattu Räisälään.

JAVANAINEN, Aatami, talollisen poika, reservin sotamies,
s. 19.9.1904, kaatui 8 .. 2.1940 Taipaleessa, haudattu Räisälään.

KOPRA, Väinö Johannes, talollisen poika, reservin sotamies,
s. 4.8.1910, kuoli 12.10.1944 Ruotsin Bodenissa, haudattu Kauhajoelle.

MATIKKA, Eino Johannes, työmies, reservin sotamies,
s. 6.1.1908, kaatui 27.12.1939 Keljassa, haudattu Räisälään.

NUIJA, Reino Johannes, työmies, reservin sotamies,
s. 1.3.1922, katosi 21,7.1944 Liusvaarassa.

VIROLAINEN, Tauno, työmies, reservin sotamies,
s. 30.7.1913, kaatui 19.2.1940 Taipaleessa, jäi kentälle, siunattu Ilmajoella.

Pentti Toivonpoika Matikka